

Interreg
Italia-Slovenija

Cofinanziato
dall'Unione europea
Sofinancira
Evropska unija

CrossTerm

STRATEŠKI DOKUMENT

Projekt CrossTerm

Crossborder standardization
of institutional terminology

Projektni partnerji

Projekt CrossTerm sofinancira Evropska unija v okviru Programa Interreg VI-A Italija-Slovenija.

UVOD

Projekt CrossTerm, ki se je izvajal v okviru Programa Interreg VI-A Italija–Slovenija, je obravnaval ključen izziv čezmejnega območja: učinkovito upravljanje jezikovne raznolikosti v javni upravi. Na območju sodelovanja namreč sobiva več uradno priznanih jezikov s številnimi lokalnimi različicami, ki so se razvile v stoletjih stikanja jezikov. Raba jezikov in različic je pogosto neenotna v smislu kakovosti in učinkovitosti javnih storitev.

Splošni cilj projekta je bilo izboljšanje kakovosti in učinkovitosti jezikovnih storitev v javni upravi, zlasti na področju večjezičnega poslovanja in medjezikovnega posredovanja. Partnerji so tako razvili skupne strategije, modele in orodja za standardizacijo pravno-upravne terminologije v jezikih programskega območja.

Projekt je trajal 24 mesecev in v tem času je čezmejno partnerstvo šestih zavodov/organizacij sodelovalo pri odpravi ovir, ki jih povzroča nestandardizirana terminologija. Partnerji so razvili skupne rešitve in spodbujali sodelovalni, trajnostni in vključujoči pristop. Projekt je prinesel trajne in merljive dosežke, med katere sodi skupni čezmejni model za terminološko standardizacijo, napredno in uporabniku prijazno terminološko orodje IKT ter ta strateški dokument, ki je nastal kot rezultat sodelovanja projektnih partnerjev, pridruženih partnerjev in ciljnih skupin.

Na podlagi rezultatov in izkušenj, pridobljenih med projektom, so partnerji opredelili ključne strateške poudarke za učinkovitejše upravljanje jezikovne raznolikosti v čezmejnem prostoru, pri čemer so upoštevali tudi razvoj jezikovnih tehnologij in umetne inteligence. Strateški dokument ima zato dva dopolnjujoča se dela: na eni strani predstavlja zaveze partnerjev za izvajanje in nadaljnji razvoj doseženih rezultatov, na drugi pa priporočila pristojnim institucijam za sprejemanje konkretnih ukrepov, ki bi podprli kakovostno večjezičnosti v javni upravi.

A. STRATEŠKE PREDNOSTNE NALOGE PROJEKTHNIH PARTNERJEV

Partnerji projekta CrossTerm so v skladu z doseženimi rezultati opredelili sedem strateških prednostnih nalog:

1. Promocija uporabe čezmejnega modela za terminološko standardizacijo

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti aktivno spodbujali uporabo skupnega čezmejnega modela za standardizacijo pravno-upravnih terminov v javni upravi in ključnih institucijah čezmejnega območja. Organizirali bodo predstavitve, delavnice in dejavnosti ozaveščanja ter delili dobre prakse, da bi omogočili večjo usklajenost in učinkovitost pri rabi uradne terminologije.

2. Spodbujanje uporabe terminološkega orodja IKT

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti spodbujali uporabo naprednega terminološkega orodja, razvitega v okviru projekta, med opredeljenimi ciljnim skupinami (javna uprava, izvajalci javnih storitev, podjetja, EZTS ...), tako da bodo zagotovili preprost dostop do aplikacije, organizirali usposabljanja in orodje vključevali v obstoječe platforme za čim širšo uporabnost. Cilj je, da orodje postane referenčna podpora za večjezično poslovanje javne uprave.

3. Krepitev čezmejnega sodelovanja na področju jezikovnih storitev

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti spodbujali in krepili čezmejno sodelovanje med organizacijami, ki delujejo na področju jezikovnih storitev, prevajanja in tolmačenja. Spodbujali bodo izmenjavo izkušenj, delitev metodologij in sprejemanje skupnih standardov. Krepitev čezmejnega sodelovanja bodo podprli z vzpostavitvijo strokovnih mrež, s sodelovanjem pri skupnih projektih in z rednimi srečanji, namenjenimi izmenjavi mnenj.

4. Razvoj kompetenc na področju institucionalne terminologije

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti podpirali razvoj strokovnih kompetenc na področju pravno-upravne terminologije z organizacijo usposabljanj, strokovnih izpopolnjevanj in drugih oblik utrjevanja znanja, namenjenih zaposlenim v javni upravi, prevajalcem in drugim strokovnjakom. V mejah svojih pristojnosti bodo projektni partnerji spodbujali izobraževanje, specializacijo in druge oblike usvajanja veščin.

5. Zagotavljanje trajnosti in posodabljanja dosežkov projekta

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti skrbeli za trajnost rezultatov tudi po zaključku projekta. Posodabljali bodo terminološko orodje, tudi z vključevanjem obstoječih platform in podatkovnih baz, spodbujali uporabo modela standardizacije in vzdrževali razvite platforme IKT. Cilj je dolgoročno ohraniti in nadgrajevati dosežke projekta.

6. Spodbujanje vključevanja in sodelovanja uporabniških skupin

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti spodbujali aktivno vključevanje in sodelovanje različnih sku-

pin uporabnikov. Posebno pozornost bodo namenili manjšinskim jezikovnim skupnostim in prebivalcem, ki vsakodnevno sodelujejo z javno upravo.

7. Diseminacija rezultatov in dobrih praks

- Partnerji bodo v mejah svojih pristojnosti širili projektne rezultate in dobre prakse tudi v drugih delih programskega območja in v drugih evropskih čezmejnih regijah. Spodbujali bodo prenosljivost modela ter prispevali k oblikovanju mednarodne skupnostne prakse na področju čezmejne terminološke standardizacije.

B. PRIPOROČILA PARTNERJEV PRISTOJNIM INSTITUCIJAM

B1. SPLOŠNA PRIPOROČILA

Partnerji projekta CrossTerm vabijo pristojne institucije na lokalni, deželni, nacionalni in evropski ravni, naj se ravnajo po naslednjih priporočilih:

1. Sprejemanje politik terminološke standardizacije

- Institucije naj sprejmejo posebne politike za standardizacijo pravno-upravne terminologije na čezmejni ravni. V svoje sisteme terminološkega upravljanja in upravne postopke naj vključijo model, razvit v projektu. Zaželeno je, da take politike podpirajo predpisi in uradne smernice, ki omogočajo njihovo enotno in sistematično izvajanje.

2. Zagotoviti ustrezno podporo za jezikovne storitve

- Zaželeno je, da institucije zagotovijo zadostne finančne, kadrovske in tehnološke vire za delovanje in razvoj jezikovnih storitev v javni upravi. Prepoznajo naj njihov pomen za kakovost javnih storitev in dostopnost informacij. To vključuje naložbe v usposabljanje zaposlenih, jezikovne tehnologije in infrastrukturo IKT.

3. Vzpostavitev čezmejnega usklajevanja

- Institucijam na čezmejnem območju svetujemo vzpostavitev trajnih mehanizmov za usklajevanje na področju upravljanja jezikovne raznolikosti. Ustanovijo naj strokovne posvetovalne skupine, medinstitucionalne delovne skupine in platforme sodelovanja, ki povezujejo predstavnike javnih uprav obeh držav. S tem bodo spodbujali stalni dialog in skupne rešitve.

4. Spodbujanje strokovnega usposabljanja zaposlenih

- Pristojnim institucijam svetujemo, naj krepijo programe strokovnega usposabljanja za javne uslužbenke, prevajalce in tolmače, ki delujejo v čezmejnem okolju, s posebnim poudarkom na pravno-upravni terminologiji in na značilnostih javne večjezičnosti. Ta znanja naj se priznajo kot strokovna kvalifikacija in naj se zanje podpre stalno strokovno izpopolnjevanje.

5. Vključitev terminološkega orodja v informacijske sisteme

- Institucije pozivamo, naj spodbujajo uporabo terminološkega orodja, razvitega v projektu, tako da predlagano terminologijo vključijo v svoje informacijske sisteme in digitalne platforme za izvajanje storitev za javnost, ter tako spodbujajo njegovo širšo uporabo med zaposlenimi v javni upravi.

6. Krepitev in razvoj jezikovne dediščine prostora

- Institucije naj krepijo in ščitijo bogato jezikovno dediščino čezmejnega območja ter naj priznajo jezikovno raznolikost kot kulturno in družbeno vrednoto. Zato naj se sprejmejo aktivne politike za podporo manjšinskim jezikom, spodbuja večjezičnost v javnih storitvah in priznavajo jezikovne pravice državljanov v skladu z veljavno evropsko in nacionalno zakonodajo.

7. Podpora raziskavam in novostim na jezikovnem področju

- Institucijam priporočamo, naj podprejo uporabne raziskave in inovacije na področju jezikovnih tehnologij, terminologije ter prevajanja in tolmačenja. Financirajo naj razvojne projekte, spodbujajo sodelovanje med univerzami, raziskovalnimi centri in javno upravo ter ustvarjajo pogoje za preizkušanje novih rešitev.

B2. SPECIFIČNA PRIPOROČILA

Za posamezna področja, ki jih je obravnaval projekt CrossTerm, so partnerji opredelili naslednja specifična priporočila:

AKADEMSKI NAZIVI IN POKLICNE KVALIFIKACIJE

- Partnerji pristojnim institucijam priporočajo, naj sprejmejo učinkovite ukrepe za samodejno priznavanje akademskih nazivov in poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v obeh državah članicah, ki jima pripadajo organizacije, vključene v projekt.
- Do uvedbe takega sistema naj institucije vsaj na lokalni ravni vzpostavijo poenostavljene postopke priznavanja, ki naj kandidatom olajšajo postopek, skrajšajo čas obravnave in zmanjšajo administrativno obremenitev. Tak ukrep je ključen za spodbujanje čezmejne poklicne mobilnosti in za zagotavljanje enakih možnosti strokovnjakom na področju jezikovnih storitev in javne uprave.
- Partnerji pozivajo šole, univerze in druge izobraževalne ustanove na čezmejnem območju, naj izdajajo diplome, potrdila in druga dokazila o izobrazbi in poklicnih kvalifikacijah v jezikih območja. Če to ni mogoče, naj dokumenti vsebujejo najmanj uradni prevod naziva ali pridobljene kvalifikacije.
- Takšna praksa bi bistveno olajšala čezmejno priznavanje kompetenc in zmanjšala birokratske ovire, s katerimi se prebivalci srečujejo pri poklicni in izobraževalni mobilnosti.
- Partnerji priporočajo, da se ob spoštovanju veljavnih predpisov, ki zahtevajo uporabo poklicnega naziva v jeziku izvirnega dokumenta, v vsakdanji rabi spodbuja tudi navajanje njegovega prevoda. Prevod se lahko navede na primer v oklepaju, z zvezdico ali opombo.
- Takšna pragmatična rešitev ne posega v veljavne predpise, hkrati pa olajša komunikacijo in medsebojno razumevanje v čezmejnem prostoru ter zmanjšuje jezikovne ovire v poklicnem in upravnem okolju.

DELOVNO PRAVO

- Pristojnim institucijam priporočamo pripravo večjezičnih standardiziranih vzorcev najpogostejših pogodb o zaposlitvi, ki se uporabljajo na čezmejnem območju. Posebno pozornost naj namenijo določilom o plačilu, delovnem času, dopustu in prenehanju delovnega razmerja. Pomembni so tudi sklici na veljavno zakonodajo in pristojno sodišče ter pojasnila pravnih pojmov, ki v slovenskem in italijanskem pravnem sistemu nimajo neposrednih ustreznic.
- Takšni vzorci bi zmanjšali tveganje za nesporazume pri sklepanju pogodb ter olajšali delo delodajalcem in zaposlenim, ki delujejo v slovenskem in italijanskem pravnem okolju.
- Smiselna je tudi priprava večjezičnih informativnih gradiv (npr. priročnikov, praktičnih vodnikov, preglednic in podobnega) o različnih vidikih delovnega prava. S tem bi zaposlenim omogočili lažji dostop do informacij in bolj enotno razumevanje pravic ter obveznosti.

- Gradiva naj vključujejo terminologijo, usklajeno v okviru projekta, praktične primere, razlage pravnih pojmov brez neposrednih ustreznic v obeh pravnih sistemih ter jasna navodila o postopkih, ki jih morajo zaposleni ali delodajalci upoštevati.
- Pomembno je tudi usklajevanje terminologije v kolektivnih pogodbah v sektorjih z izrazito čezmejno mobilnostjo. S tem bi preprečili terminološka razhajanja pri pojmi, kot so minimalna plača, nadomestila, kvalifikacije in delovni čas.
- Enotna terminologija bi prispevala k jasnejši razlagi pogodbenih določil ter olajšala njihovo dosledno uporabo.

URBANIZEM IN PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- Javnim organom priporočamo dosledno uporabo potrjene terminologije ter izogibanje prostim prevodom, nenadzorovanim sopomenkam in subjektivnim razlagam. To je posebej pomembno na področju urbanizma, kjer lahko razlike med pravno-upravnimi sistemi povzročijo tudi operativne napake. Občine naj zato uporabljajo standardizirano terminologijo v dokumentih, na uradnih spletnih straneh in v obrazcih. Prav tako naj se izogibajo nepreverjenim lokalnim različicam ter redno posodablajo zbirke podatkov in informacijske sisteme.
- Pri tem priporočamo sistematično uporabo obstoječih virov, kot so trijezični glosar na portalu CrossTerm, tabele in zapisniki terminoloških srečanj ter rešitve na portalu Jezik na klik. Takšna praksa izboljšuje interoperabilnost in berljivost podatkov tudi v čezmejnem okolju.
- Občine naj zagotovijo dostopnost urbanističnih dokumentov v jezikih območja (italijanščini, slovenščini in furlanščini). Kjer je mogoče, naj načrte, izpiske, potrdila in obrazce pripravijo v večjezični obliki ter se izognejo nenadzorovanim ad hoc prevodom. Priporočljivo je uskladiti grafično podobo in vrstni red jezikov v dokumentih. Prav tako je smiselno pripraviti večjezične različice glavnih prostorskih aktov ter uvesti skupne trijezične obrazce za dokumentacijo na področju gradnje. Koristno je tudi vzpostaviti notranji arhiv uporabljenih rešitev, kar omogoča ohranjanje skupnih praks, lažje preverjanje terminoloških odločitev in večjo doslednost pri pripravi prihodnjih dokumentov.
- Posebno pozornost je treba nameniti tudi stalnemu strokovnemu usposabljanju zaposlenih, ki pripravljajo, prevajajo ali objavljajo urbanistične akte. Terminologija na tem področju se namreč nenehno spreminja zaradi zakonodajnih sprememb in uvajanja novih kategorij gradnje.
- Priporočamo organizacijo izobraževanj za tehnično osebje, upravne uslužbenke in prevajalce. Ta izobraževanja naj dopolnjujejo dvojezični seminarji, na katerih se primerjata slovenski in italijanski urbanistični sistem. Koristne so tudi redne izmenjave med italijanskimi in slovenskimi tehničnimi uradi, kjer lahko strokovnjaki izmenjujejo prakse, odprta vprašanja in zakonodajne novosti. Smiselno bi bilo vzpostaviti tudi stalni kanal za opozarjanje na terminološke težave, na primer v obliki spletnih obrazcev ali posebnega elektronskega naslova. Tak mehanizem bi omogočil vključevanje strokovnjakov in učinkovitejše čezmejno usklajevanje terminologije.

DVOJEZIČNA ZEMLJEPISNA IMENA

- Pristojnim institucijam priporočamo pripravo skupnih smernic za upravljanje večjezičnih zemljepisnih imen v različnih okoljih. Smernice naj temeljijo na strokovnih merilih in vključujočih postopkih.
- Predlagamo pripravo dokumentov jezikovne politike o rabi dvojezičnih toponimov na različnih področjih. Ti dokumenti lahko vključujejo priporočila za table, za uradno rabo v pravno-upravnih dokumentih ter smernice za uporabo dvojezičnih ali trijezičnih toponimov v medijih z namenom spodbujanja vidne dvojezičnosti ipd. Takšne dokumente naj pripravijo za vsako manjšinsko skupnost, če ti še ne obstajajo (furlanska skupnost jih, denimo, že ima).
- Smiselna je tudi priprava celovitih seznamov zemljepisnih imen za vse tri manjšinske skupnosti ter vzpostavitev posebnega registra, ki naj bo namenjen predvsem pripadnikom teh. Pri tem je pomembno upoštevati tudi potrebo po načrtnem in sistematičnem posodabljanju velikih jezikovnih modelov s temi imeni.
- Koristna bi bila tudi vzpostavitev čezmejnih mrež, jezikovnosvetovalnih služb in programov usposabljanja za lokalne organe na področju večjezičnih zemljepisnih imen. Takšne pobude bi prispevale k večji strokovni podpori ter k izmenjavi znanja med institucijami na obeh straneh meje.

PROMOCIJA

- Institucije naj v okviru svojih pristojnosti spodbujajo večjezičnost z jasno zasnovano komunikacijsko strategijo, ki povezuje različne komunikacijske kanale – spletne in tradicionalne – v usklajeno celoto. Priporočamo uporabo sodobnega, dinamičnega in dostopnega jezika, oblikovanje prepoznavnih komunikacijskih konceptov ter uporabo pozitivnih in čustveno nagovarjajočih sporočil. Vsako sporočilo naj bo jasno in razumljivo, komunikacijske dejavnosti pa naj ohranjajo visoko kakovost na vseh ravneh priprave in izvedbe. Tako bodo institucije učinkoviteje dosegle svojo ciljno skupino.
- Priporočamo tudi oblikovanje premišljene strategije za družbena omrežja, ki omogoča široko in sistematično komunikacijo z javnostjo. Ob ohranjanju prepoznavnosti in enotne podobe naj posamezni kanali (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok) uporabljajo vizualni jezik, prilagojen posamezni ciljni skupini. Hkrati naj objavljajo izvirne, verodostojne in privlačne vsebine z visokim odzivom uporabnikov.
- Cilj naj bo stalna, prepoznavna in usklajena digitalna navzočnost. K temu lahko prispeva tudi uporaba sistema neposrednega sporočanja na omrežju WhatsApp, ki omogoča stalno komunikacijo s skupnostjo ter širjenje informacij o projektih, dogodkih ipd.
- Profesionalno upravljanje komunikacije v javni upravi zahteva različna strokovna znanja. Zato priporočamo, da institucije – kjer je to mogoče – vzpostavijo notranjo komunikacijsko ekipo in jo po potrebi dopolnijo z zunanjimi strokovnjaki. Ti lahko pomagajo pri oblikovanju vsebinskih strategij, usklajenih s cilji institucije, ter pri analizi podatkov za spremljanje in vrednotenje učinkovitosti komunikacijskih dejavnosti.

SKLEP

Projekt CrossTerm predstavlja pomemben premik pri upravljanju jezikovne raznolikosti na čezmejnem območju med Italijo in Slovenijo. Partnerji so dokazali, da lahko mednarodno sodelovanje prinese konkretne in trajne rešitve za zahtevne izzive, ki terjajo skupen in interdisciplinaren pristop.

Doseženi rezultati – model za terminološko standardizacijo, orodje IKT in ta strateški dokument – predstavljajo trdno osnovo za občutno izboljšanje kakovosti jezikovnih storitev v javni upravi. Prispevajo tudi k lažjemu dostopu državljanov do informacij in javnih storitev v večjezičnem okolju.

Za uresničevanje teh ciljev pa je potrebno stalno in vztrajno sodelovanje vseh vključenih deležnikov. Projektni partnerji so prevzeli jasno opredeljene odgovornosti, da bi zagotovili trajnost in nadaljnji razvoj dosežkov. Ključno pa je, da pristojne institucije prepoznajo strateški pomen terminološke standardizacije in jo vključijo v svoje politike in upravne prakse.

Uspeh projekta CrossTerm odpira možnosti za nadaljnji razvoj in širitev modela na druga tematska področja ter v druga čezmejna okolja. Sodelovanje, vzpostavljeno v projektu, mreža strokovnega znanja in razvita operativna orodja predstavljajo dragoceno osnovo za prihodnje pobude evropskega teritorialnega sodelovanja ter prispevajo k oblikovanju resnično evropske javne uprave, ki deluje učinkovito, vključujoče in v korist državljanov.